

Михайлова Оксана Антонівна,
*учитель вищої кваліфікаційної категорії,
учитель зарубіжної літератури
Тернопільський академічний ліцей «Українська гімназія»
імені Івана Франка*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ТРАДИЦІЙНІЙ СИСТЕМІ НАВЧАННЯ

Важливою й актуальною проблемою сучасної школи є правильний вибір освітніх технологій. Тільки завдяки ефективно обраним педагогічним технологіям, методам та прийомам, можна формувати ключові компетентності учнів, необхідні для гідного життя в суспільстві.

Корифей української педагогіки В. Сухомлинський свого часу сказав: «Однією з найсерйозніших хиб нашої шкільної практики є те, що, навчаючи дітей, працює переважно вчитель» [2, с. 501]. На сучасному етапі набула актуальності педагогіка співпраці й толерантності, завдяки якій учитель і учень відчуватимуть себе самодостатніми особистостями, до співпраці готовими. Тому метою сучасного навчання є формування особистості не з енциклопедично розвинутою пам'яттю, а з гнучким розумом, з швидкою реакцією на все нове, з повноцінними, розвинутими потребами подальшого пізнання та самостійної дії, з добрими орієнтувальними навичками й творчими здібностями.

Залучаючи до процесу навчання усіх учнів, потрібно будувати урок на основі діалогу, забезпечуючи тим самим простір для осмислення учнів не тільки свого, але й чужого досвіду, надавати можливість учневі самому моделювати ситуацію в нових умовах; продуктивні творчі суперечки приводять учнів не тільки до адекватного розуміння суті художнього твору, але й мають колосальний виховний ефект, роблять кожного учасника активним шукачем шляхів і засобів вирішення тієї чи іншої проблеми.

Як зробити так, щоб шкільний аналіз твору став процесом зацікавленого вмотивованого пошуку? Як домогтися того, щоб читацькі вміння учнів стали водночас засобом не лише успішного вивчення ними художнього твору, а й особистісного їхнього розвитку? Ефективним засобом реалізації цього завдання

є інноваційні технології, які пробуджують потяг до самовизначення, самоусвідомлення, дають змогу зазирнути в себе і одночасно спрямовані на розвиток здатності учнів до спільної діяльності. К. Баханов у своїй праці зазначає: «Інноваційне навчання – альтернатива традиційному навчанню (...), воно являє собою систему, в якій навчальний процес є цілісною взаємодією двох рівноправних її учасників – учня та вчителя; основна мета – розвиток особистості та різноманітних форм мислення кожного учня...» [1, с. 192].

Не відмовляючись від традиційних методів навчання, для реалізації поставленої мети слід використовувати інноваційні технології, зокрема, інтерактивні (діалогові) та пошукову діяльність, практично на всіх етапах роботи з літературним твором. Намагатися вибудувати завдання таким чином, щоб простежувався ланцюжок від «цікаво» до «можу» і «це потрібно мені особисто». Важливим є і ігрові прийоми (наприклад, перепусткою на урок є слово-код: пропонується назвати імена героїв, якщо про них говорили на попередньому уроці, або перелічити цінності, які герой вважав основними у житті); прийоми «Гронування», «Вільне письмо»; проблемні запитання (наприклад, «Коли слабкий стає сильним?»); пошук ключових слів у формулюванні теми; прийом відновлення порушеної послідовності; літературні диктанти, розгадування кросвордів тощо.

Хоч би якою складною для сприймання була тема, вона стане цікавою, якщо навчальний матеріал на екрані подати із застосуванням комп'ютерних ефектів. Усе це дає змогу подолати пасивність, інертність учнів, оптимально організувати самостійну роботу і забезпечити свідоме засвоєння теми, а також виробити компетентне ставлення дітей до комп'ютера як до інструмента професійної діяльності людини.

Застосування мультимедійних презентацій доцільне на будь-якому етапі вивчення теми. Слайди можна використати для повідомлення теми й мети уроку, у процесі пояснення вчителем матеріалу (визначення, терміни, таблиці, схеми, малюнки, відеофрагменти), для розгортання дискусії чи визначення

проблемних завдань, для первинного закріплення знань, формування вмінь і навичок учнів, для контролю знань.

Інноваційні технології – прерогатива не тільки процесу викладання певного предмета. Вони застосовуються і в процесі контролю за рівнем знань учнів. Однією з таких форм контролю знань, що має інноваційний характер є тестування. Важливо і сфокусувати увагу учня на проблемних питаннях і шляхах їхніх вирішень. З цією метою доцільно використовувати такі види роботи, як «дерево рішень» (постановка проблеми й обговорення можливих рішень, з'ясування можливих позитивних і негативних наслідків); розігрування ситуації за ролями (епізод з літературного твору, в якому представлена поведінка певного персонажа, причому важливі не акторські здібності, а здатність зрозуміти проблему з точки зору персонажа); «обери позицію» (пояснення власного вибору, сприйняття інших точок зору на поставлену проблему).

Важливість на уроці є і робота з підручником. Результати цієї роботи – опрацювання теоретико-літературних або літературно-критичних матеріалів знаходять місце у створенні схем або таблиць: «Відмінність літературної казки від народної», графічне зображення Середньовіччя, «Реалізм і його принципи» тощо. Спостереження над текстом теж можна фіксувати у таблицях: «Том Сойер у школі і вдома», «Подорожі у просторі і часі Ебінезера Скруджа». Особливістю таблиць-спостережень над текстом є наявність колонки «Мої почуття», «Моє сприйняття» або «Я б зробив...», зазвичай ця колонка заповнюється як домашнє завдання.

На етапі рефлексії найчастіше пропонується створити сенкан; узагальнити знання за допомогою гронування; закінчити речення: «Сьогодні на уроці я зрозумів...», «Від сьогодні я...», «Образ... допоміг висловити письменнику думку...»; поставити запитання письменнику або герою (варіант – написати листа); прийом «Лови помилку» (виправлення фактичних помилок у тексті, при визначенні теоретико-літературних понять та фактів з життя і творчості письменника); «Вільне письмо» тощо.

Тож, поєднання традиційних та інноваційних методик у процесі формування читацьких компетенцій сприяють кращому засвоєнню матеріалу, формують свідоме ставлення до нього, розвивають у учнів навички критичного мислення, спілкування, творчого пошуку. При такому підході не просто зростає зацікавленість предметом, а й значно покращується успішність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. Запоріжжя: Просвіта, 2004.
2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. Том 3. Київ: Радянська школа, 1997.
3. Семеркова Л.Г. Формування ключових компетентностей учнів на уроках літератури шляхом використання інноваційних технологій. Зарубіжна література в школі. 2009. №6.

Наумович Яна Ярославівна,
*учитель української мови і літератури,
зарубіжної літератури,
Тернопільська ЗОШ I–III ступенів № 16
імені Володимира Левицького*

ВИКОРИСТАННЯ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Реалії сьогодення, активний розвиток передових технологій обумовлює урізноманітнення навчального процесі. Зміна мети освіти стало ключовою для Міністерства освіти та науки. Слушно зазначають Н.Р.Грицак та О.О. Ісаєва, що «головним завданням освіти сьогодні стає моделювання індивідуальної освітньої траєкторії студента, створення його індивідуального бекграунду, формування здатності learning to learn – навчання вчитися протягом усього життя, розвиток дивергентного мислення, що означає пошук нових альтернативних підходів (рішень, шляхів) до розв'язування проблеми, а також формування розвинутого критичного мислення, здатності власної інтерпретації